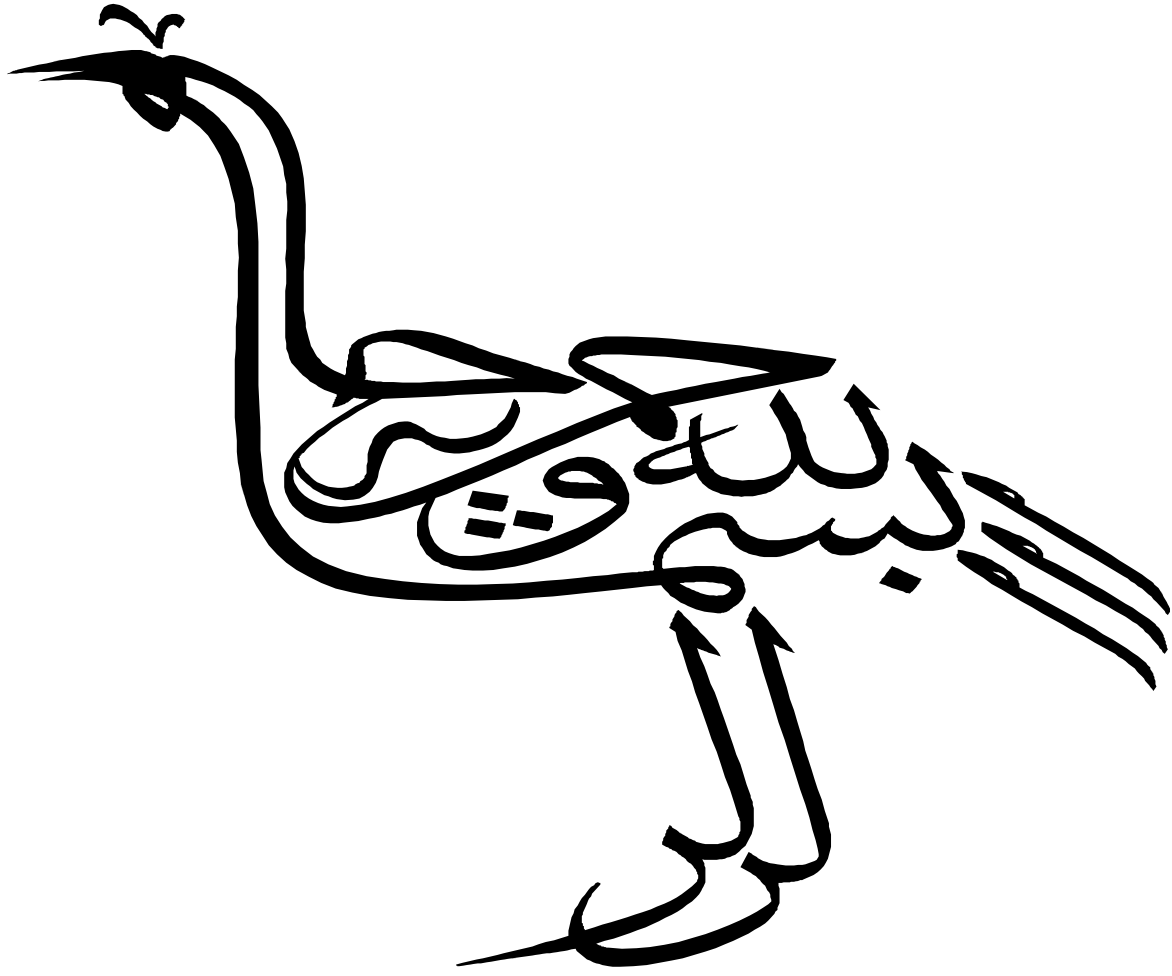

دانشگاه آزاد اسلامی واحد دولت آباد

گزارش کارآموزی

رشته و گرایش : حسابداری

فهرست مطالب

صفحه	عنوان
5	فصل اول: آشنایی کلی با مکان کارآموزی
6	تاریخچه سازمان
6	نمودار سازمانی و تشکیلات
6	نوع محصولات تولیدی یا خدمات
6	شرح فرآیند تولید یا خدمات
7	فصل دوم: ارزیابی بخش های مرتبط با رشته علمی کارآموز
8	موقعیت رشته کارآموز در مرکز کارآموزی
8	بررسی شرح وظایف رشته کارآموز در مرکز کارآموزی
8	امور جاری در دست اقدام در مرکز کارآموزی
8	برنامه های توسعه آینده مرکز کارآموزی
9	برخی از قسمت ها و عملیات کاربردی در نرم افزار پارسیان
20	فصل سوم: آزمون آموخته ها و نتایج و پیشنهادات

مقدمه:

گزارش حاضر، حاصل 240 ساعت ، دوره کارآموزی اینجانب در شرکت تجهیزات پزشکی آرایه طب سپاهان می باشد. اینجانب در طی مدت حضور خود در محل کارآموزی استفاده های علمی و عملی خوبی نموده، هرچند با توجه به زمان محدود 240 ساعت نمی توان به همه ریزه کاریهای سیستم حسابداری واقف شد.

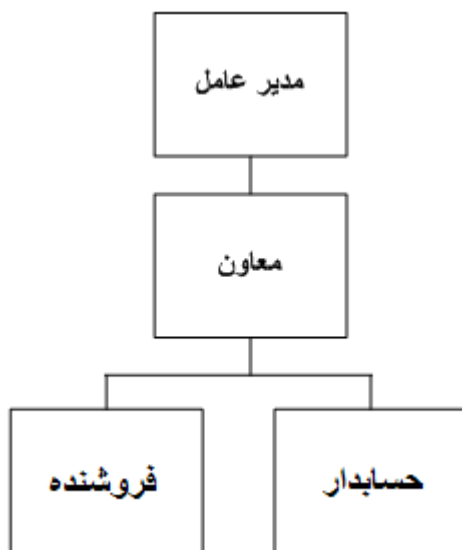
آشنایی
کلی با
مکان کارآموزی

فصل
اول

تاریخچه سازمان:

شرکت آرایه طب سپاهان در سال 1386 تاسیس گردیده است و در اصفهان خیابان آمادگاه مجتمع تجاری آژند واحد 8 قرار دارد. شرکت مذکور، در برنامه‌های پخش و فروش لوازم و تجهیزات پزشکی فعالیت دارد.

نمودار سازمانی و تشکیلات:

نوع محصولات تولیدی یا خدمات:

در حقیقت شرکت مذکور، شرکت توزیعی می‌باشد و هیچ نوع محصول تولیدی یا خدماتی ندارد که این محصولات توزیعی عبارتند از انواع وسایل تشخیص طبی مانند: انواع گوشی معاینه، فشار خون سنج، ست‌های معاینه و لوازم پزشکی از دو برند برتر جهان یعنی MDF و Welsh Allyn.

شرح فرآیند تولید یا خدمات:

به طور خلاصه می‌توان گفت واردات توسط شرکت‌های مادر و توزیع و فروش توسط نمایندگی‌ها.

ارزیابی بخش های

مرتبط با رشته

علمی کارآموز

فصل

دوم

موقعیت رشته کارآموز در مرکز کارآموزی:

اگر بخواهیم به موقعیت رشته خویش در واحد پردازش باید بگوییم که در واقع از زمانی که خریدار وارد شرکت می‌شود و کالای مورد نظر خود را انتخاب می‌کند، اینجانب موظف به صدور فاکتور و انجام امور حسابداری می‌شوم.

بررسی شرح وظایف رشته کارآموز در مرکز کارآموزی:

در حقیقت وظیفه‌ی اصلی، یادگیری سیستم حسابداری (پارسیان) می‌باشد ولی در این شرکت وظایف دیگری همچون وصول برخی از چکها و کمک کردن در نظم شرکت به بنده محول شده است.

امور جاری در دست اقدام در مرکز کارآموزی:

باتوجه به شاخص اصلی یعنی ایجاد بستر مناسب برای سهولت خریداران از جهت کیفیت و قیمت برآن شدیم که باتوجه به موضوع کاری یعنی وهله‌ی اول پزشکی، دانشجو، استاد، مراکز درمانی و دانشکده‌های آموزشی به طور دوره‌ای یا سالیانه با ایجاد فروشگاه‌های ثابت و سیار وظیفه‌ی تامین را در حداقل زمان کاری به انجام برسانیم.

برنامه‌های توسعه آینده مرکز کارآموزی:

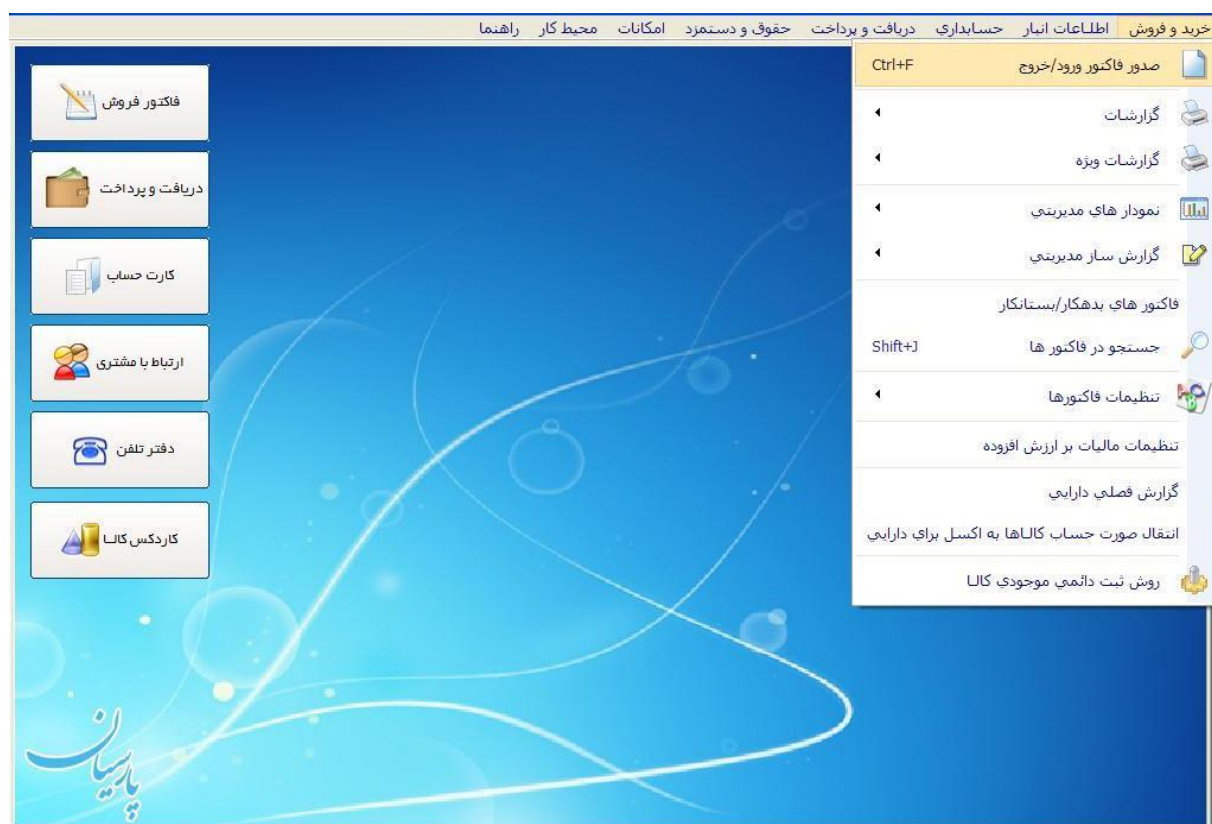
برنامه‌های آینده شرکت، در ارتباط با امور جاری طبق عملکرد شرکت مادر در تهران تعیین می‌گردد.

برخی از قسمت‌ها و عملیات کاربردی در نرم‌افزار پارسین

صدور فاکتور :

برای صدور فاکتور در نرم‌افزار پارسین، پس از اجرا نمودن نرم‌افزار از سرفصل خرید و فروش گزینه صدور فاکتور ورود/خروج و یا از کلید میانبر **Ctrl+f** استفاده می‌نماییم.

پس از انتخاب نمودن این گزینه پنجره‌ی زیر باز می‌شود، که پس از انتخاب یکی از انواع فاکتورها پنجره‌ی فاکتور ظاهر می‌شود.

کد	نوع فاکتور
۱	فاکتور فروش
۲	فاکتور خرید
۳	برگشت از خرید
۴	برگشت از فروش
۵	موجودی اول دوره

با تایپ کد فاکتور می توانید فاکتور مربوطه را انتخاب نمایید
 Space : تایپ کد فاکتور جدید

نمودارهای مدیریتی :

برای استفاده از این قسمت، باید از سرفصل خرید و فروش گزینه‌ی نمودارهای مدیریتی را انتخاب نماییم. در این قسمت تمامی نمودارهای مورد نیاز حسابدار و کارفرما وجود دارد.

خرید و فروش

- Ctrl+F صدور فاکتور ورود/خروج
- گزارشات
- گزارشات ویژه
- نمودار های مدیریتی
- گزارش ساز مدیریتی
- فاکتور های بدهکار/بستانکار
- Shift+J جستجو در فاکتور ها
- تنظیمات فاکتورها
- تنظیمات مالیات بر ارزش افزوده
- گزارش فصلی دارایی
- انتقال صورت حساب کالاها به اکسل برای دارایی
- روش ثبت دائمی موجودی کالا

- نمودار گردش حساب در ماه های سال
- نمودار گردش حساب در سه سال گذشته
- نمودار مقایسه دو حساب مختلف
- چاپ نمودار حساب ها
- نمودار فروش در ماه های مختلف
- نمودار خرید در ماه های مختلف
- نمودار هزینه در ماه های مختلف
- نمودار وجوه نقد، چکها، بدهکاران و ...
- نمودار برفروش ترین کالا
- نمودار برفروش ترین گروه کالا
- نمودار کالا-ماه های سال
- نمودار اشخاص-کالا
- نمودار اضافه کاری پرسنل در ماهای سال
- نمودار حجم فروش بازاریاب در ماهای سال

تنظیمات مالیات بر ارزش افزوده :

در این چند سال از این گزینه استفاده زیادی می شود، برای رسیدن به این گزینه باید از سرفصل خرید و فروش گزینه‌ی تنظیمات مالیات بر ارزش افزوده را انتخاب نمود.

در پنجره‌ای که باز شده، باید گزینه‌ی اعمال مالیات بر ارزش افزوده و عوارض در فاکتورها را فعال نمود تا مالیات بر ارزش افزوده در فاکتورهای مربوطه لحاظ گردد و گزینه‌های مشخص شده را تعیین کنیم.

تنظیمات مالیات ارزش افزوده و عوارض

اعمال مالیات بر ارزش افزوده و عوارض در فاکتورها

اعمال مالیات بر ارزش افزوده و عوارض برای هر کالا بصورت جداگانه

مالیات ارزش افزوده : ۳ %

عوارض : ۰ %

ارزش افزوده فروش : ۲۵ %

ارزش افزوده خرید : ۲۵ %

عوارض فروش : ۰ %

عوارض خرید : ۰ %

بازگشت   ذخیره

تعریف انبارها :

وقتی شرکت یا کارخانه‌ای دو یا بیشتر از یک انبار داشته باشد، در سرفصل اطلاعات انبار، قسمت تعاریف، گزینه‌ی تعریف انبارها را انتخاب می‌کنیم، سپس در پنجره‌ی جدید اطلاعات مربوطه را وارد می‌نماییم.

برای مثال

کد انبار	عنوان انبار	نوع انبار
۱	انبار مرکزی	مواد اولیه

اضافه کردن ...

کد انبار : ۳

عنوان انبار : انبار شماره ۲

توضیحات :

نوع انبار : محصول

بازگشت ثبت

Ctrl+Enter = اصلاح انبار | Ins = انبار جدید

صدور/اصلاح اسناد حسابداری :

برای صدور سند ابتدا در سرفصل حسابداری، گزینه‌ی صدور/اصلاح اسناد حسابداری را انتخاب کرده و در پنجره‌ی ایجاد شده شماره‌ی سند تاریخ سند و حسابها را به ترتیب وارد می نماییم.

ردیف	بستانکار	بدهکار	نام حساب	کل	معین	تفصیلی
			جمع :			
						حساب کل:
						حساب معین:
						حساب تفصیلی:
						اختلاف بد-بس :

گزارشات :

در این قسمت که در سرفصل حسابداری و گزینه‌ی گزارشات می‌باشد به موارد مهم و لازمی مانند لیست اسناد، دفتر روزنامه، دفتر کل، تراز آزمایشی کل، ترازنامه، سود و زیان و صورتهای مالی که در پایین اشاره شده است، می‌توان دسترسی پیدا کرد.

Ctrl+Y	لیست اسناد	
	دفتر روزنامه در سطح معین/تفصیلی	
	دفتر روزنامه در سطح کل - خلاصه اسناد	
	دفتر کل	
	دفتر حساب های کل	
Ctrl+T	تراز آزمایشی کل	
	تراز گروه حساب ها	
	چاپ تراز کل، معین، تفصیل	
	ترازنامه	
Ctrl+Z	محاسبه سود و زیان	
Ctrl+V	صورت های مالی	

بدهیها و حقوق صاحبان سهام		داراییها	
بدهیهای		داراییهای جاری	
<input type="text"/>	حسابها و اسناد پرداختنی	<input type="text"/>	موجودی نقد و بانک
<input type="text"/>	پیش دریافتها	<input type="text"/>	حسابها و اسناد دریافتنی
<input type="text"/>	ذخیره مالیات	<input type="text"/>	موجودی مواد و کالا
<input type="text"/>	تسهیلات مالی دریافتی	<input type="text"/>	سفارشات و پیش پرداخت ها
<input type="text"/>	جمع بدهیها	<input type="text"/>	جمع داراییهای جاری
حقوق صاحبان سهام		داراییهای غیر جاری	
<input type="text"/>	سرمایه	<input type="text"/>	داراییهای ثابت مشهود (آتانه)
<input type="text"/>	سود انباشته	<input type="text"/>	سایر داراییها
<input type="text"/>	جمع حقوق صاحبان سهام	<input type="text"/>	جمع داراییهای غیر جاری
<input type="text"/>	جمع بدهیها و حقوق	<input type="text"/>	جمع داراییها

لغو ✕   بیش نمایش (F2) ✓   محاسبه مانده   تاریخ: / /

دریافت و پرداخت :

این گزینه که برای دریافت و پرداخت نقدی یا چک می باشد در قسمت دریافت و پرداخت، گزینه‌ی دریافت و پرداخت جای گرفته است و یا با استفاده از کلید میانبر **Ctrl+d** می‌توان به گزینه مورد نظر رسید.

انتخاب عملیات ✕					
					
دریافت نقدی	دریافت چک	پرداخت نقد	پرداخت چک	دریافت (تسویه)	پرداخت (تسویه)
F3 = پرداخت (تسویه)			F2 = دریافت (تسویه)		
یک گزینه را انتخاب سپس Enter بزنید و یا دبل کلیک کنید					

امکانات :

گزینه‌هایی که در این سرفصل وجود دارد عبارتند از:

سامانه ارتباط با مشتری (CRM)	
◀ سامانه پیام کوتاه (SMS)	
سامانه تبادل فاکتورها (Offline)	
◀ ابزار و سرگرمی	
دفتر تلفن Break	
Alt+Y دفتر یادداشت	
هشدار وقایع روزانه	
Alt+S تهیه کپی پشتیبان	
بازیابی کپی پشتیبان	
Shift+K امور کاربران	
تغییر کلمه عبور	
تنظیم کدهای حسابداری	
◀ عملیات آخر سال	
◀ بررسی اطلاعات	

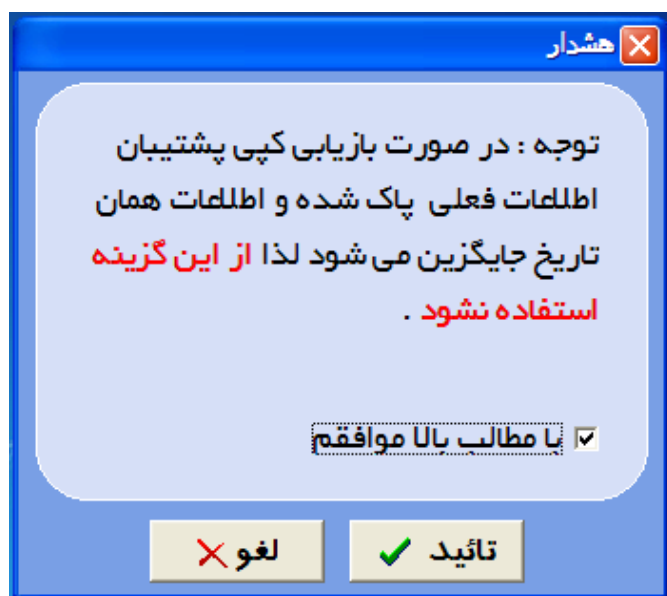
یکی از مهمترین امکانات این بخش تهیه و بازیابی کپی پشتیبان می‌باشد، با استفاده از این گزینه می‌توان از آخرین عملیات انجام شده در نرم‌افزار، به راحتی کپی برداری کنیم.

وقتی روی گزینه‌ی تهیه کپی پشتیبان کلیک می‌کنیم یا از کلید میانبر **Alt+S** استفاده می‌کنیم پنجره‌ی زیر باز می‌شود که آدرس مسیر کپی را به سیستم می‌دهیم و گزینه‌ی تایید را می‌فشاریم

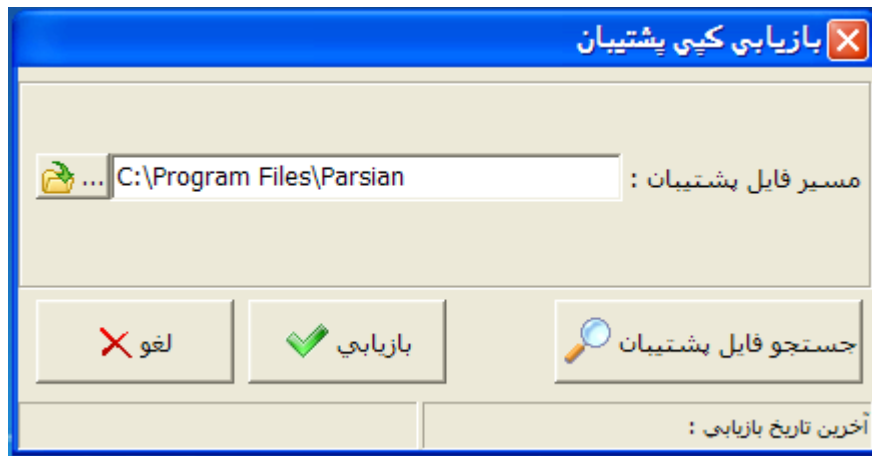

برای بازیابی کپی پشتیبان، وقتی روی این گزینه کلیک می‌کنیم، پیغامی به شکل زیر نمایان می‌شود

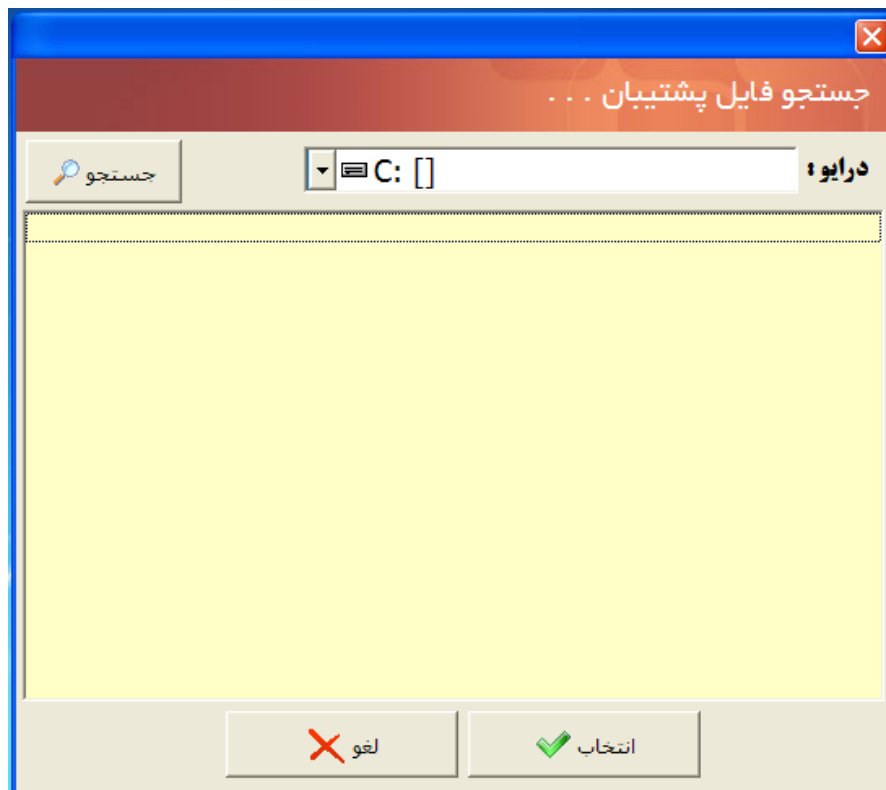

وقتی گزینه‌ی با مطالب بالا موافقم را کلیک و گزینه‌ی تایید می‌فشاریم، پنجره‌ای به شکل زیر باز می‌شود

در این قسمت آدرس موردنظر را وارد کرده و گزینه‌ی جستجو فایل پشتیبان را می‌فشاریم

در پنجره‌ای که نمایان می‌شود آدرس درایو موردنظر را می‌دهیم و گزینه‌ی جستجو را می‌فشاریم، سپس از مواردی که نرم‌افزار پیدا کرده، روی پشتیبان مربوطه کلیک کرده و انتخاب می‌نماییم.

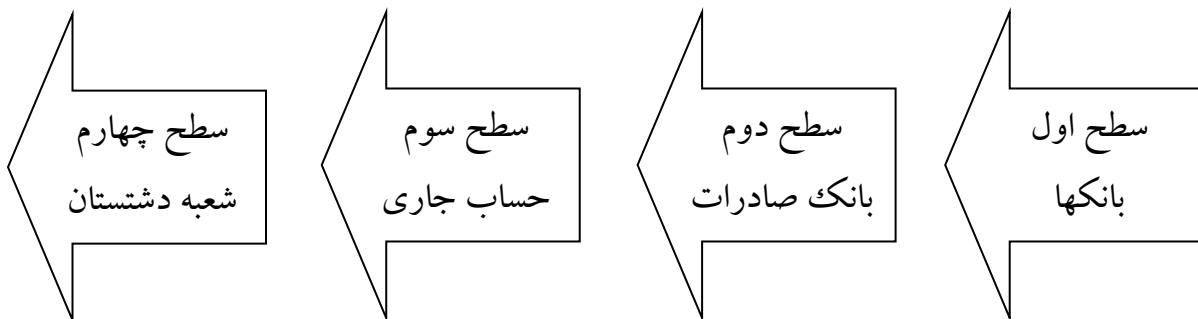

آزمون
آموخته ها، نتایج
و پیشنهادات

فصل
سوم

نرم افزار پاریسیان گرچه در بین نرم افزارهای پیشرفته‌ی موجود در بازار، حرفی برای گفتن ندارد ولی کار کردن با این نرم افزار نسبتا ساده و آسان به نظر می رسد و در کل پیچیده و گمراه کننده نیست، ولی یکی از نقاط ضعفی که بنده در این مدت متوجه آن شدم این است که در طبقه بندی و تعریف گروه کالا و کالاها و در حسابها فقط سه سطح وجود دارد که این نقطه‌ی ضعف ممکن است حسابدار را با مشکل روبرو کند.

برای مثال اگر شرکتی در بانک صادرات حساب جاری و حساب پس انداز در شعب مختلف داشته باشد، و بخواهد در معرفی حسابهای کل، این حسابها را جدا سازی کند، نرم افزار توانایی انجام این کار را ندارد، برای اینکه این نرم افزار سه سطحی می باشد و توانایی گنجاندن سطح چهارم (شعبه) را ندارد.

تعریف حسابداری:

حسابداری یک سیستم است که در آن فرایند جمع آوری، طبقه بندی، ثبت، خلاصه کردن اطلاعات و تهیه گزارش های مالی و صورتهای حسابداری در شکل ها و مدل های خاص انجام می گیرد تا افراد ذینفع درون سازمانی مثل مدیران و یا برون سازمانی مثل بانکها، دولت و ... بتوانند از این اطلاعات استفاده کنند. حسابداری به عنوان یک نظام پردازش اطلاعات، داده های خام مالی را دریافت نموده آنها را به نظم در می آورد. محصول نهایی نظام حسابداری گزارش ها و صورت های مالی است که مبنای تصمیم گیری اشخاص ذینفع (مدیران، سرمایه گذاران، دولت و ...) قرار می گیرد.

تاریخچه حسابداری در جهان:

نخستین مدرک کشف شده حسابداری در جهان، لوحه های سفالین از تمدن سومر در بابل (Babylon) است و قدمت آن به ۳۶۰۰ سال قبل از میلاد می رسد و از پرداخت دستمزد تعدادی کارگر حکایت دارد.

مدارک و شواهد بدست آمده از تمدن باستانی مصر (۵۲۵_۵۰۰۰ ق.م) حکایت از آن دارد که در اجرای طرحهای ساختمانی این تمدن، نوعی کنترل حسابداری برقرار بوده که بهره گیری از نیروی کار هزاران نفر را در امر ایجاد بنا و حمل و نقل مصالح ساختمانی در تشکیلاتی منظم، میسر می کرده است، از تمدن مصر در دورانی که یونانیان و رومیان بر آن تسلط داشتند نیز مجموعه های متعددی از حسابهای نوشته شده بر پاپیروس باقی مانده است.

شواهد و مدارک به دست آمده از یونان باستان نیز حکایت از استقرار کنترلهای حسابداری دارد. از جمله حساب معبد پارتنون در لوحه های مرمرین اکروپولیس حک و بخشی از آن هنوز هم باقی است.

سکه به عنوان واحد پول حدود ۷۰۰ سال قبل از میلاد در لیدی (Lydia) ابداع گردید. (لیدی سرزمینی باستانی است که در آسیای صغیر، کنار دریای اژه بین میزی

(Mysia) و کاری (Caria) قرار داشت. کروزوس (Croesus) آخرین پادشاه آن از کوروش شکست خورد.) و به سرعت در تمدنهای آن زمان رواج یافت. در ازان عصر هخامنشی، نظام مالی و پولی (نظام پولی بدیعی توسط داریوش اول بر پایه طلا و نقره با رابطه مبادله ثابت پایه گذاری شد و سکه داریک به وزن ۸,۴۱ گرم در مقابل ۲۰ سکه نقره به نام "شکل" هر یک به وزن ۵,۶ گرم مبادله می شده است و بنابراین رابطه تبدیل طلا به نقره (۱۳ ۱/۳)) جامع و منسجمی برقرار بوده و حساب درآمدها و مخارج حکومت به ریز و به دقت ثبت و ضبط و نگهداری می شده است.

در رم و یونان باستان حسابداری پیشرفته ای وجود داشته و نوعی حساب جمع و خرج تنظیم می شده است. یک جمعدار، یک مامور دولت و یا شخصی که محافظت پول یا دارایی دیگری به او محول بوده است در مقاطعی از زمان حساب خود را به اربابش پس می داده است. برای این کار رو فهرست تفصیلی از دریافتها و پرداختها بر حسب پول، وزن یا مقیاس دیگری تهیه می شد که جمع آن دو مساوی بود. فهرست پرداخت شامل مبالغ پرداختی، کالای فروخته شده و یا به مصرف رسیده در طول یک دوره بعلاوه مانده پول و کالایی بود که نزد جمعدار باقی مانده و باید به ارباب تادیه می شد. این نوع حسابداری تا قرون وسطی ادامه یافت.

همانطور که ملاحظه فرمودید، حسابداری باستانی تنها جنبه های محدودی از فعالیت های مالی را در بر می گرفت و یا سیستم جامعی که کلیه عملیات مالی حکومت را ثبت و ضبط کند و یا به نگهداری حساب معاملات تجاری پردازد، فاصله بسیاری داشت.

سرمایه داری تجاری و رنسانس:

از دوران باستان تا اواخر قرون وسطی تغییری اساسی در جهت تبدیل حسابداری به یک سیستم جامع صورت نگرفت و تنها پیشرفت قابل ذکر گسترش دامنه نگهداری حساب برای عملیات گوناگون حکومتها و اشخاص بود.

از اوایل قرن سیزدهم "دولت_شهرها" و یا "شهر_جمهوریهای" کوچکی خارج از سلطه پادشاهان و خوانین فیودال در ایتالیای کنونی پا گرفت که فضای سیاسی_اقتصادی

مناسبی را برای رشد سوداگری فراهم آورد. بدین معنی که در این جمهوریهای کوچک هیچ مانعی در راه تجارت آزاد، حتی تجارت با سرزمینهای دوردست وجود نداشت و استفاده از سرمایه به صورت سرمایه مولد یا سرمایه تجاری مانند کشتیها و سایر وسایل بازرگانی امکان پذیر و متداول بود. علاوه بر این، با رونق داد و ستد، پول در مبادلات تجاری نقش گسترده یافت و اقتصاد پولی رواج یافت.

در قرون سیزدهم و چهاردهم همزمان با رشد بازرگانی، صنعت و بانکداری، پیشرفت زیادی در تکنیک نگهداری حساب بوجود آمد. بزرگتر شدن اندازه موسسات، رواج معاملات نسبه و استفاده از عوامل متعدد در کسب و کار موجب شد که دیگر یک شخص به تنهایی نتواند امر موسسه بزرگی را اداره کند و این امر ابداع سیستم حسابداری کاملتری را ضروری ساخت.

گمان می رود که کاربرد قاعده جمع و خرج در مورد حساب صندوق نخستین گام در راه پیدایش سیستم نوین بوده باشد.

بدین معنی که صندوقدار در ازای وجوهی که دریافت می کرد بدهکار و در مقابل مبالغی که می پرداخت بستانکار می شد. این قاعده در مورد حسابهای مشتریان نیز بکار می رفت و آنان در ازای وجوهی که قرض می گرفتند و یا کالایی که به نسبه می خریدند بدهکار و در مقابل وجوهی که می پرداختند بستانکار می شدند و بدین ترتیب مانده حساب آنها معین می شد. همین قاعده در مورد نگهداری حساب بستانکاران نیز بکار می رفت. در نیمه قرن سیزدهم حسابداران ایتالیایی متوجه این نکته شدند که دریافت پول از یک بدهکار دو ثبت را ضروری می سازد. جنبه دریافت پول که باید در حساب صندوق ثبت شود و جنبه پرداخت پول که باید در حساب شخصی پرداخت کننده پول ثبت گردد. در اوایل قرن چهاردهم دو اصطلاح بدهکار و بستانکار، یعنی دو واژه ایتالیایی دادن (dare) و گرفتن (avere) کاملاً متداول گردید. پیشرفت تازه در قرن چهاردهم ابداع شکل دو طرفه حساب بود که در سمت چپ اقلام بدهکار و در سمت راست اقلام بستانکار، نوشته می شد و با این کار چگونگی ثبتها آشکار می گردید.

حسابداری جنسی با نگهداری حسابی جداگانه برای هر محموله از کالای خریداری شده آغاز گردید و هر حساب در ازای خرید یک محموله کالا بدهکار و در مقابل حساب فروشنده یا حساب نقد بستانکار می شد.

سپس با فروش هر مقدار از کالای یک محموله، حساب مربوطه بستانکار و در مقابل حساب مشتری یا حساب نقد، بستانکار می گردید تا این که تمامی اجناس یک محموله به فروش برسد. این کار یعنی بدهکار کردن حساب هر محموله از کالای خریداری شده به قیمت خرید و بستانکار کردن آن به قیمت فروش معمولاً تفاوتی را ایجاد می کرد که به حساب سود و زیان نقل می شد. بدین ترتیب سیستم دفترداری دوطرفه به آرامی و در پی مجموعه ای از ابداعات پیایی در فاصله سالهای ۱۲۵۰-۱۳۵۰ میلادی در چند جمهوری کوچک ایتالیا زاده شد و تکامل یافت و شهرهای فلورانس، ونیز و جنوا پیشرو این تحول بودند. برخی از صاحب نظران دفاتر حساب بجا مانده از سالهای ۱۲۹۶ تا ۱۲۹۹ را نخستین دفاتر حساب دو طرفه کامل می دانند. برخی دسگر حساب دو طرفه کاملاً متوازنی را که در سال ۱۳۴۰ میلادی توسط پیشکار (steward) شهر جنوا (Genoa) تنظیم گردیده است. نخستین نمونه کامل دفاتر حساب دو طرفه ذکر می کنند. در هر حال، در آستانه قرن پانزدهم میلادی در ایتالیا و دیگر کشورهای اروپایی، سیستم دفترداری دوطرفه بکار می رفته است.

گسترش فن دفترداری دوطرفه به سراسر اروپا مرهون انتشار کتاب ریاضیاتی است که لوکا پاچیولی (Luca Pacioli) به سال ۱۴۹۴ تالیف کرده است. پاچیولی کشیشی بود که در دانشگاههای جمهوریهای پروجا، ناپل، پیزا و فلورانس ریاضیات تدریس می کرد و با اندیشمندان بزرگ هم عصر خود از جمله پیرو دلا فرانسیسکا (piro della francedca)، لیون باتیستا آلبرتی (Leon Battista Alberti) و لیونارده داوینچی (Vinci Leonardo da) دوستی نزدیک داشت. مطالب کتاب ریاضیات مزبور را پاچیولی نوشت و شکلهای آن را داوینچی ترسیم کرد.

بخشی از این کتاب شامل چند فصل به حسابداری اختصاص داشت که نخستین توصیف مدون از سیستم حسابداری دوطرفه است. در این بخش از کتاب، پاچیولی با استفاده از منابع و روشهای موجود سه دفتر اصلی حساب را به ترتیب زیر تشریح می کند:

دفتر باطله (Waste Book) (در ایران این دفتر را دفتر کپیه یا مسدوده هم نامیده اند.) که خلاصه معاملات تاجر به ترتیب تاریخ وقوع در آن ثبت می شد.

دفتر روزنامه (Journal) که در آن مطالب دفتر باطله تلخیص و بر حسب بدهکار و بستانکار ثبت می گردید.

دفتر کل (Ledger) حاوی حسابهای واقعی که ثبتهای دفتر روزنامه به آن نقل می گردید.

پاچولی اهمیت کاربرد پول را بعنوان مقیاس مشترک سنجش اقلام مختلف به درستی دریافته بود و بر لزوم تاریخ گذاری معاملات و عطف متقابل دفاتر به یکدیگر تأکیدی بجا داشت. با این حال، وی درباره دوره مالی، تهیه تراز آزمایشی، تهیه صورت سود و زیان، بستن حساب سود و زیان به حساب سرمایه و تهیه ترازنامه مطلبی ندارد و تنها درباره طرز بستن و لزوم موازنه کردن حسابها به هنگام نقل حسابها از دفاتر قدیمی به دفاتر جدید توضیحات نسبتاً کاملی داده است. همچنین پاچولی بین اموال شخصی تاجر و اموال تجارتخانه تمایزی نگذاشته و درباره نگهداری حساب داراییهای ثابت نیز مطلبی ندارد. رساله پاچولی (که او را پدر حسابداری می نامند) به علت سادگی، روانی و ارزشهای عملی در طول قرنهای پانزدهم و شانزدهم به اغلب زبانهای اروپایی ترجمه شد و حسابداری دوطرفه تا اواخر قرن هفدهم در اغلب کشورهای اروپایی رواج یافت.

از قرن شانزدهم تا اوایل قرن نوزدهم تحول بنیادی در حسابداری بوجود نیامد، تنها تغییر اساسی تیوری جدیدی بود که توسط استوین (Simon Stevin) هلندی در اواخر قرن شانزدهم عنوان شد. بر اساس این تیوری در هر معامله در مقابل هر بدهکار باید یک بستانکار وجود داشته باشد. استوین همچنین ضرورت تفکیک اموال موسسه را از اموال شخصی صاحب سرمایه مطرح و لزوم نگهداری حسابی جداگانه برای سرمایه را نیز عنوان کرد. تغییرات دیگری که در این فاصله در دفترداری رخ داد عبارت بود از ایجاد ستونهای فرعی در دفاتر روزنامه و کل، منسوخ شدن دفتر باطله و جایگزینی اسناد و مدارک مربوط به معاملات (مانند فاکتور خرید و فروش) به جای آن. حسابداری جنسی نیز در این فاصله بهبود یافت و سود و زیان هر محموله محاسبه و به حساب سود و زیان نقل می گردید. تا سال ۱۸۰۰ میلادی موازنه کردن حسابها در پایان سال، تهیه صورت سود و زیان و ترازنامه معمول شد اما جز برای نگهداری سوابق فعالیتهای موسسه استفاده دیگری نداشت.

سیستم دفترداری دوطرفه که گوته (Goethe) اندیشمند بزرگ آلمانی آن را یکی از زیباترین ابداعات بشری می داند، مجموعه منسجمی را فراهم آورد که کلیه معاملات و رویدادهای مالی ثبت، سود هر فعالیت تجاری تعیین و اموال شخصی تاجر از اموال تجارتخانه یا موسسه تجاری تفکیک گردید. ابداع و تکامل سیستم دفترداری دوطرفه اولاً سوداگریهای بزرگ مانند فرستادن کشتیهای عظیم حامل کالاهای گوناگون به نقاط مختلف جهان را با مشارکت بازرگانان و افراد متعدد، تسهیل کرد، زیرا با کاربرد آن سرمایه گذاری هر یک از مشارکت کنندگان در یک فعالیت سوداگرانه که معمولاً به صورت کالا و اجناس گوناگون بود به سهولت بر حسب پول (سکه) اندازه گیری و حساب آن جداگانه نگهداری می شد و در خاتمه فعالیت نیز کالا و طلا و نقره ای که کسب شده بود، بر حسب پول قابل تقویم و محاسبه می شد و در نتیجه تعیین سهم هر یک از مشارکت کنندگان از کل درآمد حاصل به سادگی امکان پذیر می گردید.

ثانیاً حسابداری دو طرفه، با فراهم ساختن امکان تفکیک اموال شخصی تاجر از اموال تجارتخانه، تشکیل شرکتهای تجاری را با مشارکت چند نفر عملی کرد، زیرا با کاربرد آن، نگهداری حساب جداگانه سهامالشرکه هر یک از شرکا در سرمایه شرکا امکان پذیر و سهم آنان از کل دارایی شرکت و منافع حاصل از فعالیت تجاری قابل اندازه گیری و محاسبه شد. این امکان، مشارکت صاحبان سرمایه ای را که خود به کار تجارت نمی پرداختند نیز عملی ساخت و بدین ترتیب رشد و توسعه بنگاهها و موسسات تجاری را تسریع کرد.

به رغم تحولات شگرف اقتصادی_ اجتماعی و دگرگونی و پیچیدگی و توسعه معاملات و سازمانهای تجاری از قرن شانزدهم تا عصر حاضر، عناصر اصلی سیستم دفترداری دوطرفه همچنان بدون تغییر باقی مانده است. دلیل بقای این سیستم در طول پنج قرن در سادگی اصول، انعطاف پذیری و قابلیت آن در ثبت، انتقال و گزارش اطلاعات بسیار متنوع، در قالب صورتهای مالی قابل رسیدگی است. انقلاب صنعتی سیستم ثبت دوطرفه که به اعتبار ابداع آن در ایتالیا، سیستم حسابداری ایتالیایی نیز نامیده میشود به سرعت در سراسر اروپا رواج یافت و در طول قرن هجدهم تقریباً کلیه موسسات مالی و تجاری بزرگ، این شیوه حسابداری را بکار می بردند. اما اروپای قرن هجدهم آستانه تحولاتی شگرف بود. انقلاب صنعتی در نیمه دوم این قرن آغاز و تا پایان نیمه اول قرن

نوزدهم تداوم یافت و تحولات و تغییرات وسیع اقتصادی و اجتماعی را در پی داشت. این تحول بنیادین بر تمامی عرصه های زندگی فرعی و اجتماعی مردم اروپا اثر گذاشت و مناسبات اقتصادی_ اجتماعی و سیاسی جوامع اروپایی را دگرگون کرد و از طریق این قاره به سراسر جهان راه یافت و آثار مفید و زیانبار بسیاری به جای گذاشت. بارزترین عرصه تحول در انقلاب صنعتی، قرار گرفتن ماشین در خدمت تولید بود که شیوه تولید را از تولید دستی به تولید کارخانه ای متحول کرد.

پیدایش و رشد کارخانه های بزرگ و کوچک با توانایی ساختن کالاهای همسان به مقدار زیاد، از یک سو به زوال صنایع دستی، روستایی و خانگی در مدت کوتاهی انجامید و از سوی دیگر، رقابت بین کارخانه داران را ایجاد کرد.

حسابداری صنعتی ابتدا بیشتر به گزارش بهای تمام شده محصولات بر مبنای اطلاعات مالی گذشته تاکید داشت و در پیش بینی آینده از حدس و گمان فراتر نمی رفت.

اما بزرگتر شدن کارخانه ها و پیچیده تر شدن روشهای تولید و در نتیجه افزایش تولیدات، رقابت بین واحدهای صنعتی را برای تسلط بر بازارهای پیوسته ملی و همچنین رقابت در عرضه تولیدات به بازارهای جهانی تشدید کرد و اداره موسسات بزرگ پیچیده به پیدایش مفهوم مدیریت علمی انجامید. مدیریت علمی، روش برخورد منظم و منطقی با مسایل به منظور یافتن بهترین راه برای انجام هر کار است. وجود رقابت، نیاز به آگاهی از بهای تمام شده محصول را ایجاب نمود و در پاسخ به این ضرورت نوعی دفترداری صنعتی یا دفترداری هزینه یابی که بعدها حسابداری صنعتی نامیده شد ابداع گردید.

علاوه بر این، در گذر زمان تکنیکهای گزارش اطلاعات مالی برای تصمیم گیریهای مدیریت تکامل یافت و با آرایه و توضیح مدلهای مقداری، امکان اتخاذ تصمیمات درست بر اساس اطلاعات موجود، تسهیل گردید. امروزه این رشته از حسابداری به معنای اعم حسابداری مدیریت نامیده می شود.

انواع حسابداری:

مهمترین شاخه های حسابداری عبارتند از حسابداری صنعتی، حسابداری مالی، حسابرسی، حسابداری دولتی و حسابداری مدیریت.

■ حسابداری صنعتی

این حسابداری که بتدریج و پس از انقلاب صنعتی روی داد در جهت نیاز به دانستن بهای تمام شده محصولات تولیدی بود. در این نوع از حسابداری هدف اصلی سیستم دانستن بهای تمام شده یک واحد از نظر تمامی عوامل هزینه می باشد. همزمان و همراه با تکامل ابزارها و شیوه های تولید، در سده های بعد، روشها و شیوه های هزینه یابی پیشرفته ای ابداع و بکار گرفته شد که هزینه عملیات را بدرستی شناسایی نماید. حسابداری صنعتی امروزه ثمره این فرایند شتاب آمیز تکاملی است که اصولاً "همان هدف اندازه گیری و گزارش بهای تمام شده محصولات، خدمات و فعالیتها را دنبال می کند.

■ حسابداری مالی

این نوع از حسابداری را می توان حسابداری گزارش نیز نامید. زیرا هدف اصلی در این نوع از حسابداری، تهیه صورتهای مالی اساسی می باشد که مورد نیاز استفاده کنندگان از این صورتهای مالی است. شاید بتوان گفت که دلیل اصلی پیدایش این نوع حسابداری، اصل تفکیک شخصیت می باشد. این اصل امکان مشارکت صاحبان سرمایه ای را که به تجارت نمی پرداختند ممکن ساخت و به این شکل باعث رشد و توسعه بنگاه های تجاری شد. این نوع از مشارکت باعث پیدایش سهام و بازار بورس شد. البته دلیل اصلی ایجاد بازار بورس را می توان، افزایش شمار شرکتهای سهامی دانست. یکی دیگر از موضوعات اصلی که در این دوران تأثیر اساسی بر رشته حسابداری گذاشت برقراری مالیات بر درآمد بود. این نوع از مالیات که در اغلب کشورهای صنعتی اروپا وسیله ای برای تأمین عدالت اقتصادی است از اوایل قرن نوزدهم ایجاد و به تدریج جزئی از نظام مالیاتی کشورها شد. تعیین مالیات بر درآمد مستلزم شناخت دقیق سود

خالص بود و لازمه این شناخت نگهداری حسابها و دفاتر منظم و تهیه صورتهای مالی که میزان سود را به درستی نشان دهد. به این ترتیب دولتها به صورت یکی از اصلی ترین استفاده کنندگان از صورتهای مالی مؤسسات درآمدند

دیگر استفاده کنندگان از این صورتهای مالی عبارتند از بانکها، اعتبار دهندگان، بستانکاران بلند مدت و کوتاه مدت، فروشندگان، مشتریان، کارکنان، سرمایه گذاران بالقوه، کارگزاران بازار سرمایه، جامعه و مدیریت مؤسسه.

■ حسابداری دولتی

اندیشه کنترل عمومی بر هزینه های دولت از اواخر قرن نوزدهم میلادی به بعد پدید آمد و دولتهای برخی از کشور های اروپایی مکلف شدند که درآمدها و هزینه های سالانه خود را پیش بینی و به تصویب مجلس نمایندگان برسانند و بدین ترتیب، تنظیم و تدوین بودجه دولت متداول گردید پیدایش و رواج سیستم بودجه، سیستم حسابداری متناسبی را طلب می کرد که این جریان به پیدایش حسابداری دولتی به صورت رشته ای متمایز انجامید.

■ حسابداری مدیریت

در اواخر قرن نوزدهم مدیریت علمی به عنوان رشته ای خاص توسط فردریک تیلور مطرح گردید. مدیریت علمی بطور بسیار خلاصه، روش برخورد منظم و منطقی با مسائل سازمانها به منظور یافتن مناسبترین راه برای انجام هر کار است و بر کسب اطلاع دقیق و کامل از آنچه می گذرد و نتایجی که بر اثر هرگونه تغییر حاصل می شود تأکید دارد. این نوع از مدیریت نیاز زیادی به اطلاعاتی از قبیل بهای تمام شده محصولات و خدمات، مقدار تولید، هزینه اجزاء مختلف تولید، قیمت فروش محصولات و خدمات و ظرفیت منابع مختلف نظیر ظرفیت تولیدی ماشین آلات و تجزیه و تحلیل

این اطلاعات داشت. این جریان، نیاز به اطلاعات و بخصوص اطلاعات مالی را فزونی بخشید. افزایش استفاده مدیران از اطلاعات مالی موجب شد که روشهای هزینه یابی تولیدات، خدمات و فعالیتهای بهبود و توسعه یابد و اطلاعات مفصل تری از جنبه های مختلف مالی فعالیتها فراهم آید.

بدین ترتیب، حسابداری مدیریت به عنوان رشتهای خاص در اوایل قرن حاضر شکل گرفت.

حسابداری در ایران:

برای اولین بار در سال ۱۳۲۲ قانون مالیات بر درآمد در ایران تدوین شد. با وجود اینکه این قانون هرگز به مورد اجرا گذاشته نشد ولی اصطلاحاتی از قبیل هزینه و درآمد در آن به کار رفته بود. حسابداری به روش جدید در ایران بیشتر به مؤسسات خارجی که در ایران مشغول به کار بودند، موسوم شد. این مؤسسات عبارت بودند از شرکت سابق نفت - بانک شاهی و سایر مؤسسات و بانکهای خارجی. سپس نیز در بانک ملی ایران و سایر بانکهای ایران رواج یافت.

انجمن حسابداران خبره که در سال ۱۳۵۳ بوجود آمده بود، در آذرماه ۱۳۵۰ لایحه تأسیس شرکتهای سهامی حسابرسی به تصویب کمیسیون های مجلسین رسید. این شرکت در حال حاضر عملیات حسابرسی کلیات مؤسسات دولتی مستقل و نیمه مستقل (سازمان های دولتی به غیر از وزارت خانه ها و شرکتهای) مؤسساتی که از دولت کمک مالی دریافت می کنند را عهده دار می باشد.